

Airi Kulmala/Juha Lappalainen

12.8.2022

Maa- ja metsätalousministeriö

kirjaamo.mmm@gov.fi

Lausunto luonnoksesta hallituksen esitykseksi eduskunnalle laeiksi maatalouden rakennetuista annetun lain, porotalouden ja luontaiselinkeinojen rakennetuista annetun lain ja kolttalain sekä eräiden niihin liittyvien lakien muuttamisesta

Tausta ja nykytila

Esityksellä muutettaisiin mm. maatalouden rakennetukilakia ja maatilatalouden kehittämisrahastosta annettua lakia, muutettaisiin rakennetukilain säännökset vastaamaan EU:n YMP:n uuden rahoituskauden lainsäädäntöä sekä toimenpantaisiin YMP:n strategiasuunnitelma rakennetukien osalta. Lisäksi tulisi muutoksia seuraamuksia ja takaisinperintää koskeviin säännöksiin, joista EU-säädökset edellyttävät jatkossa säädettävän tarkemmin kansallisesti. Näiden lisäksi tehtäisiin lähinnä ajantasaistuksia.

Maatalouden rakennetuki

Rakennetukea myönnetään nykyisin nuoren viljelijän aloitustukena ja maatilan investointitukena. Näiden keskeisimpänä tavoitteena on mahdollistaa maataloustuotannon kehittäminen sekä säilyttää maataloustuotannon taso. Tuet myönnetään avustuksena, korkotukena tai valtiontakauksena taikka niiden yhdistelmänä. Aloitustuen korkotukilainan yhteydessä voi saada kiinteistön hankintaan kohdistuvan vapautuksen varainsiirtoveron suorittamisesta. Pääosa investointituesta on myönnetty kotieläintalouden ja kasvinviljelyn tuotantorakennusten rakentamisinvestointeihin, mutta myös esim. pellon salaajittamiseen, energiantuotannon investointeihin, varastojen rakennusinvestointeihin ja ympäristön tilaa tai eläinten hyvinvointia parantaviin investointeihin.

Aloitustuen avustusosuus ja pääosa investointiavustuksista on myönnetty osarahoitteisina ohjelman varoin (noin 437 milj. € kuluva ohjelmakauden aikana). Lisäksi vuosina 2021–2022 on ollut käytettävissä siirtymäkauden varoja (137 milj. €) ja maaseutuohjelman elvytysvaroja (43,3 milj. €). Kokonaan kansallisesti rahoitettavat avustukset ja valtiontakaukset myönnetään Makeran varoista, joita on ollut käytettävissä noin 242 milj. € ohjelmakauden aikana. Lisäksi vuosina 2021–2022 on ollut käytettävissä kokonaan kansallisesti rahoitettaviin avustuksiin 15 milj. €. Korkotukilainojen myöntämisvaltuutta on ollut käytettävissä 250 milj. €/v. Ohjelmakauden aikana on tuettu vuoden 2021 loppuun mennessä noin 12 500 investointihanketta ja hieman alle 1 900 sukupolvenvaihdosta. Valtiontakausten myöntövaltuutta on osoitettu vuosittain yleensä 10–14 milj. €.

Peruskuivatus

Peruskuivatustoimintaan voidaan nykyisin myöntää tukea peruskuivatuksen tukilain ja tukemisesta annetun asetuksen nojalla Makeran varoista. Tukea voi saada vesioikeudelliset yhteisöt tai kiinteistönomistajat yhteistä peruskuivatushanketta varten, jossa hyöty kohdistuu pääasiassa viljelysmaahan ja useampaan kuin yhteen maatalaan. Avustus on enintään 40 %. Harkinnanvaraisille ympäristönhoitotoimenpiteille (esim. lasketusallas ja eroosiosuojaus) avustus voi olla 100 %. Vuosittain on tuettu noin 50 hanketta (noin 2,5–3 milj. €). Kuivatusuomien iän ja nykyisen avustusmäärän perusteella arvioidaan, että kuivatusjärjestelmissä on mittava korjausvelka. Peruskuivatushankkeet ovat usein laajoja ja kalliita, joten tukea tarvitaan jatkossakin. Maa- ja metsätalouden tuotantoedellytysten turvaamisen lisäksi hankkeissa kiinnitetään jatkossa entistä enemmän huomiota ympäristö- ja vesiensuojelunäkökohtiin sekä ilmastomuutoksen tuomiin muutoksiin varautumiseen.

Airi Kulmala/Juha Lappalainen

12.8.2022

Maaseutuelinkeinojen rahoitus

Rahoituslaki säädettiin Suomen EU-jäsenyyden alkuvuosina. Vuosien aikana lain soveltamisala on supistunut merkittävästi ja lakiin alun perin sisältyneet toimet ovat siirtyneet pitkälti muihin lakeihin. Rahoituslain nojalla myönnetään mm. asuntorakentamistukea maatalojen asunto-olojen parantamiseen korkotukilainana. Viime vuoden lopussa rahoituslain mukaisia korkotukilainoja oli voimassa vajaa 5 000 kpl.

Ehdotukset

MTK on huolissaan 15 § vaikutuksista alempiasteiseen lainsäädäntöön ja käytännön tuenhakuprosessiin. Esitetyt tarkennukset ja lisäykset valintakriteereistä ovat ymmärrettäviä EU:n yhteisen maatalouspolitiikan tavoitteiden näkökulmasta. Käytännössä näiden tavoitteiden yksityiskohtainen määrittely, arvottaminen ja asettaminen paremmuusjärjestykseen on monimutkaista ja lisää hallinnollista taakkaa ainakin viljelijän näkökulmasta.

Maatalouden rakennetukien osalta muutettaisiin maatilan määritelmää vastaamaan EU-lainsäädännössä säädettyä määritelmää. Investointituessa ehdotetaan muutosta toimenpiteiden aloittamisen sallittuun ajankohtaan. Toimenpidettä ei saisi aloittaa ennen tukihakemuksen jättämistä. Ennen tukipäätöksen saamista toimenpiteen voisi kuitenkin aloittaa tuen saajan omalla riskillä toisin kuin nyt. Tämä nopeuttaa hankkeiden toteutusta osassa investointitukikohteita. MTK kannattaa esitettyä muutosta. On kuitenkin tärkeää, että toimenpiteeseen liittyviä välttämättömiä suunnittelukustannuksia voidaan tukea, vaikka ne olisivat syntyneet ennen tukihakemuksen jättämistä.

Rakennetukilakiin lisättäisiin kielto kaksoisrahoituksesta ja säädettäisiin tuen myöntämisen rajoituksista. Tukea ei voitaisi myöntää, jos on pyritty keinotekoisesti täyttämään tuen myöntämisen edellytykset tai jos tuen hakija on olennaisesti laiminlyönyt julkisoikeudellisia tai yksityisoikeudellisia velvoitteita. Myös ns. Deggendorf-ehto ja yrityksen EU:n valtiontukisääntelyssä tarkoitettulla tavalla vaikeuksissa olo estäisivät tuen saannin. Jatkossa rakennetukien hakemukset olisi mahdollista toimittaa ainoastaan sähköisesti, ellei poikkeuksellisissa tilanteissa Ruokaviraston erillisellä määräyksellä muuta mahdollisteta. Lähtökohtaisesti MTK tukee esityksiä.

Nuoren viljelijän aloitustukeen tulisi uudeksi tukimuodoksi valtiontakaus avustuksen ja korkotuen rinnalle. Avustusta muutettaisiin siten, että tuen hakija hakisi jatkossa itse maksatusta eikä menettely olisi enää viranomaisaloitteinen. Avustumuotoisen investointituen maksamisen hakeminen tapahtuisi jatkossa vain sähköisesti. Muutosesitykset ovat ymmärrettäviä huomioiden komission aiemmat vaatimukset liittyen tulotukien hakemiseen ja toisaalta rahoitusmarkkinoilla sekä maatalouden kannattavuudessa tapahtuneet muutokset finanssikriisin jälkeen. Näillä perusteilla MTK kannattaa esitettyjä muutoksia. Hallinnon tulee kuitenkin kiinnittää erityistä huomiota tiedotukseen ja viestintään liittyen aloitustuen maksatuksen hakemiseen. Tilakoon kasvaessa tilanpidon aloittamiseen vaadittavan oman pääoman suuruus kasvaa. Taloudellista taakkaa ja alkuvaiheen investointien mahdollisuuksia on tärkeää helpottaa kaikin tavoin. Maksatuksen hakeminen itse sopivana ajankohtana on tärkeää mm. verosuunnittelun kannalta. Erityistä huomiota aloitustuen osalta tulee kiinnittää määritelmän ”ensimmäistä kertaa tilanpidosta vastaavaksi” elinkeinonharjoittajaksi käytännön määrittelyyn. Ehdot täyttäviä nuoria viljelijöitä aloittaa viljelyn Suomessa erittäin vähän ja määrä on edelleen aleneva. Tämän takia yksikään nuori viljelijä ei saa joutua ns. väliinpuotoajaksi aloitustuen osalta valintamenettelyssä yritystoiminnan taloudellisten edellytysten täytyessä tai tilanpidon aloittamisen määritelmän osalta.

Maatalouden rakennetukilain mukaan tuettavalle toimenpiteelle on määrätty toteutusaika, johon voi hakea pidennystä ennen määräajan päättymistä. Tähän esitetään lievennystä siten, että hakemuksen voisi jättää vielä kohtuullisessa ajassa (muutamissa viikoissa, ei kuukausissa) määräajan päättymisen jälkeen, jos hakijan vakava terveydentilan muutos

Airi Kulmala/Juha Lappalainen

12.8.2022

tai muu hakijasta riippumaton yllättävä, ennalta arvaamaton tapahtuma estää ennen määräajan päättymistä hakemuksen toimittamisen. Muutos on tervetullut.

Rakennetukilakiin ehdotetaan pientä hallintoa keventävää muutosta. Jatkossa investoinnin kohteen omistus- tai hallintaoikeuden luovutustilanteissa laissa tarkoitettun määräajan sisällä ei enää edellytettäisi ELYn lupaa vaan tuen ehtoihin tulisi asiasta lisäys. Myöskään takaisinperintää koskevaan pykälään ei jatkossa sisältyisi lupamenettelyn arviointi. Uusi takaisinperintäperusteiksi lisättäisiin ns. petolliset konkurssit ja julkisia hankintoja koskevien säännösten noudattamista jättäminen. Takaisinperintäpäätöksen täytäntöönpanoon ehdotetaan muutosta siten, että ns. kuittaustilanteissa ei enää edellytetä päätöksen lainvoimaisuutta. MTK tukee esitystä, mutta myös viljelijöiden hallinnollista taakkaa on kevennettävä.

Maatilan investointituella tuettavaksi toiminnaksi lisättäisiin yhteinen ojitusinvestointi, jonka hyöty kohdistuu maatalousmaahan ja useampaan kuin yhteen maatalaan. Näin ojituksen tuki olisi osa maatalouden rakennetukijärjestelmää. Peruskuivatuksen tukilaki kumottaisiin, kuten myös rahoituslaki. MTK kannattaa esityksiä. Erillisestä peruskuivatuksen tuesta luopuminen selkeyttää järjestelmää, koska peruskuivauksen ja salaojituksen tukien säädösperusta olisi jatkossa sama. Myönteistä on lisäksi, että myös vuokratilajelijät olisivat tuen piirissä toisin kuin nyt. Tuen saajina voisivat olla myös yhteisiä ojitushankkeita pääasiassa tekevät ojitusyhteisöt tai kiinteistönomistajien tai vuokraoikeuden haltijoiden ryhmittymät. Tukea voidaan myöntää kuitenkin vain maatalousyrittäjälle, joten ne yhteisön tai ryhmittymän jäsenet, jotka eivät täytä tukikelpoisen maatalousyrittäjän määritelmää, rajautuvat tuen ulkopuolelle. On kuitenkin mietittävä, voisivatko muut saada tukea jostakin toisesta rahoituslähteestä, jotta ojitushankkeet eivät kaadu ei-rakennetukielpoisten vastustukseen.

Jos haetaan tukea yhteiseen ojitusinvestointiin, on esitettävä VL:n mukainen ojitussuunnitelma, josta on saatu valtion valvontaviranomaisen puoltava lausunto. Lausunnon lisäedellytyksenä on, että tuettava toimenpide edistää ympäristön tilaa. VL:ssä ei edellytetä ojitushankkeilta ympäristön tilan edistämistä, joten yhteistä ojitusinvestointia voidaan pitää osana ympäristön tilaa ja kestävästä tuotantotapaa edistäviä investointeja maataloilla -tukitoimea, jolloin investoinneilta on edellytettävä korkeampia ympäristötavoitteita kuin pelkästään kansallisessa lainsäädännössä vaaditaan. Hyväksyttävästi laadittu ojitussuunnitelma (sis. mm. kustannusarvio ja -osittelu, vaikutusten kuvaus) olisi tuen saamisen perusedellytyksenä kuten voimassa olevassa peruskuivatuksen tukilaissakin. Jatkossa vaaditaan VL:n mukaista ojitussuunnitelmaa, vaikka ojitussuunnitelma ei olisi VL:n perusteella hankkeelle välttämätön. Käytännössä siis tuettavista sopimusojituksesta vaadittaisiin suoraan samanlaista ojitussuunnitelmaa kuin ojitustoimituksessa käsiteltävistä hankkeista, mutta sitä ei tarvitse vahvistaa VL:ssä määrätyn mukaisesti vaan VL:n mukainen valtion valvontaviranomaisen tarkistaisi suunnitelman lainmukaisuuden osana puoltavan lausunnon antamisprosessia. On tärkeää, että peruskuivatushankkeissa noudatetaan hyvää toimintamallia. Hallinnollista taakkaa ei kuitenkaan tule lisätä nykyisestä, joten ojitussuunnitelmaa ei tulisi vaatia tilanteissa, joissa VL ei siitä edellytä.

Tuen saajaa koskevista edellytyksistä poistettaisiin ammattitaitovaatimus, jos kyseessä on ympäristön tilaa ja kestävästä tuotantotapaa edistävä investointi, maatilojen energiainvestointi tai eläinten hyvinvointia ja bioturvallisuutta edistävä investointi. MTK pitää esitystä hyvänä, koska em. mainitut investoinnit edistävät kestävästä maataloustuotantoa monin tavoin.

Valtiontakauksen myöntämisen edellytyksiä ehdotetaan muutettavaksi siten, että valtiontakauksen kohteena olevien lainojen pääomaa saisi samanaikaisesti olla maksamatta enintään 240 milj. € nykyisen 110 milj. € sijaan. MTK tukee

Airi Kulmala/Juha Lappalainen

12.8.2022

muutosta, jotta määrä vastaa uuden kauden arvioitua tarvetta, ml. nuorenviljelijän aloitustuki. Valtiontakaukset ovat pitkälti kytköksissä kotieläintalouden investointeihin, joiden tulevan ohjelmakauden lukumäärästä MTK ilmaisee samalla vakavan huolensa toimintaympäristössä viimeisen vuoden aikana tapahtuneiden muutosten takia.

Lakiin ehdotetaan uutta 45a §, joka koskisi tuen palauttamista. Tämä lisäys ei saa johtaa tuenhakijan kannalta epäedulliseen lopputulokseen, jos palautus johtuu esimerkiksi viranomaisen virheellisestä tukipäätöksestä ja tuenhakija on toiminut (toteuttanut investoinnin) päätöksen ja viranomaisen neuvojen mukaan. Viljelijän ei voi olettaa tietävän päätöksen taustalla olevia kaikkia hallinnollisia prosesseja tai tuen määrään tai erittelyyn vaikuttavia tekijöitä etenkin silloin, kun niitä ei eritellä tai perustella itse tukipäätöksessä. Edellä mainitut huomiot koskevat myös pykälää 46.

Tietojen antamisvelvollisuutta seurantaan varten laajennettaisiin, siten, että tuen saajalta olisi oikeus saada tukien seurantaan ja vaikuttavuuden arviointia varten tarpeelliset selvitykset ja seurantatiedot. MTK vaatii, että tietojen toimittaminen tulee tehdä mahdollisimman yksinkertaiseksi, jotta se ei lisää viljelijöiden työmäärää merkittävästi.

Tuen takaisinperintään esitetään muutoksia, jotka koskevat mm. tuettavan kohteen luovuttamista ennen 5 v. määräaikaa, konkurssitilannetta, takaisinperinnän kohtuullistamista, julkisia hankintoja koskevan lainsäädännön noudattamista jättämistä, perintäpäätöksen täytäntöönpanoa ja takaisinperintäsaatavan vanhenemista. Lisäksi säädettäisiin olennaisiin väärinkäyttöihin liittyvistä seuraamuksista takaisinperintöjen lisäksi. MTK kannattaa esityksiä.

Toimeenpano

Jotta lakien toimeenpano ja tukien hyödyntäminen olisi mahdollisimman sujuvaa, tulee panostaa koulutuksiin ja ohjeistuksiin. Lisäksi tulee varmistaa, että tietojärjestelmät ovat valmiit heti vuoden 2023 alussa. Tukien hakemisessa ja hallinnoinnissa käytettävään Hyrrään tehtävien muutosten valmistuminen on edellytys tukien hakemisen käynnistymiselle. On kestäväntöytä, jos yrittäjien tukien saanti viivästyy tietojärjestelmäpuutteiden seurauksena.

Maa- ja metsätaloustuottajain keskusliitto MTK ry

Juha Lappalainen
tutkimuspäällikkö

Airi Kulmala
asiantuntija

Johan Åberg
maatalousjohtaja